

ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ ПІСЛЯ РОЗЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено психологічні проблеми дітей, які виникають внаслідок розлучення батьків.

Ключові слова: діти, батьки, розлучення, психологічні проблеми.

Abstract

The psychological problems of children, arising up because of divorce of parents, are investigated.

Keywords: children, parents, divorce, psychological problems

Вступ

Сім'я є одним із найважливіших соціально-виховних інститутів, значення якого важко переоцінити, тому проблеми пов'язані із її функціонуванням та життєдіяльністю, завжди привертала увагу педагогів та психологів. Розлучення сімей це актуальна проблема сучасного суспільства, в наслідок якої виникає дуже багато неповних сімей. Повна родина - це спільнота, що складається з матері, батька та дітей із взаємною любов'ю, повагою, підтримкою та почуттям приналежності один до одного. Така сім'я є основоположним фактором емоційного, соціального та морального розвитку дитини. Повна сім'я - це природне середовище, де дитина соціалізується в широкому розумінні.

Метою роботи є дослідження проблем дітей після розлучення батьків та їх реакцій на дану ситуацію.

Основна частина

Розлучення, на жаль, трапляються в наш час досить часто. За статистикою, кожна сьома дитина сьогодні виховується в неповній сім'ї. В процесі розставання партнерам не завжди вдається залишатися холоднокровними та спокійними. У момент стресу людина втрачає здатність адекватно мислити та приймати правильні рішення. Переповнені негативними емоціями подружжя дуже часто забувають про третю сторону розлучення – свою дитину. Якого б віку не була дитина, розлучення батьків майже завжди сприймається важко. Розлучення для дитини – це не юридичний факт розірвання шлюбу. Розлучення починається з початком батьківських сварок і закінчується моментом розставання. Чим коротше буде цей шлях, тим легше буде дитині це пережити.

Виховання дітей через розлучення представляє особливі труднощі, оскільки батькам часто важко знати, що їхні діти насправді думають чи відчувають, щодо змін у їхній родині. З різних причин більшість дітей дуже мало говорять про розлучення батьків та власні складні почуття, що їх оточують.

Психологи розглянули і описали реакції дітей на розлучення батьків. Ось що їм вдалося виявити.

Діти віком від трьох до п'яти років повсякденно чекають що батьки зйдуться знову, вони ще зовсім не готові прощатися з людиною, яку люблять. У цьому віці дитина переживає свою кризу трьох років, що є природним для її розвитку. Він може супроводжуватися негативізмом, впертістю, свавіллям, бунтом. Часто стрес впливає на імунітет, можуть загостритися хронічні захворювання. Дуже часто діти такого віку думають, що в розриві відносин винні самі вони, нібито через неправильне поведіння. Їхня психіка налаштовується так, що вони можуть відчувати себе кинутими. Дитина може боятися що більше ніколи не побачить когось із батьків, або що колись любов батьків до нього закінчиться. У дітей після розлучення можуть тимчасово з'явитися такі звички, як смоктання великого пальця, а також у них може виникнути така проблема як нетримання сечі. Їм хочеться аби батьки обіймали їх частіше і приділяли їм більше уваги. Також вони можуть почувати себе, в якійсь мірі, у небезпеці. У них з'являється страх перед своїм майбутнім, дуже часто діти не можуть заснути, їм сняться нічні жахи і відповідно з'являється боязнь перед темрявою [1].

Діти шести-восьми років найважче переживають розлучення батьків. Вони мають надію на те, що батьки знову будуть разом, але їм дуже потрібна підтримка матері та батька. Діти сумують за одним із батьків який виїхав куди-небудь. Ці діти можуть виказувати свій гнів у відношенні до того, кого вважають винним у розриві сім'ї. Вони часто плачуть, гостро відчувають біль і печаль [1].

Дев'яти і дванадцятирічні діти почувають сум, жаль, а також розпач, вони переживають небувалу втрату через ситуацію, яка склалася. У таких дітей часто проявляються вегетативні реакції, такі як болі в голові або животі. Психологи вияснили, що у дітей можуть бути проблеми в школі, як у стосунках з іншими дітьми, так і в успішності. В такій ситуації вони можуть втратити віру у власні сили і впевненість у собі. Іноді діти в цьому віці можуть звинуватити в розлученні одного з батьків, вони можуть їх ділити на «хорошого» і «поганого», а також виражають свій гнів будь-якими способами, наприклад поганими оцінками чи поганою поведінкою. На жаль у цьому віці діти здатні, тікати з дому [2].

Підлітки у віці від тринадцяти до вісімнадцяти років частково мають відчуття, що повинні підтримувати своїх братів і сестер, адже якщо вони менші то їхня реакція буде яскраво виражена і можливо з поганими наслідками, а також вони підтримують когось із батьків. Підліток може поводитися агресивно стосовно батька, якого вважає винним у розлученні. Ще одне почуття, яке виникає у дітей – сором. Особливо це стосується підлітків. Їм важко ділитися зі своїми однолітками про те, що в родині відбулися кардинальні зміни. Підліток і так переживає кризу свого віку, додатковий стрес може погіршити його. Іноді в цьому віці діти йдуть з дому, поведуться демонстративно, загрожують піти жити до іншого з батьків і так далі. Часто підлітки не можуть усвідомити той факт, що хтось із батьків буде нові відносини, вони дуже ревнують їх, а також, в якійсь мірі, втрачають довіру до людей і бояться близьких стосунків з протилежною статтю. Період дорослішання сам по собі непростий, а додатковий стрес через розлучення батьків може призвести до посилення втоми, проблем з концентрацією уваги, а також до поганої поведінки [1].

Але науковець О. Отравенко стверджує, що розлучення має не лише погану сторону для дитини, а й позитивну, за умови подолання кризової ситуації у стосунках батьків, надання їй можливості для розвитку та реалізації, також подружні конфлікти не впливають негативно на психіку дитини [3]

Розлучення впливає на більшість дітей у короткостроковому періоді, але дослідження показують, що діти швидко одужують після початкового удару.

Психологи дали декілька порад для того, щоб допомогти дитині пережити розлучення.

Перша порада, що допоможе подолати стрес дитини, під час розлучення, є збереження режиму звичайного життя. Це особливо важливо для дошкільнят та дітей. Не потрібно змінювати дитячий сад або школу, чи переставати ходити в різні гуртки. Потрібно спокійно проводити дисциплінарні заходи, щоб у дитини не виникало відчуття, що на ній зганяють злість. Потрібно приділяти дитині більше часу ніж зазвичай. Буде дуже добре якщо батьки узгодять розподіл своїх обов'язків в догляді за дитиною. Дитина буде відчувати себе щасливою, незалежно від того, що мама з татом не живуть разом, вони обидва поруч з нею. У цій ситуації дитині набагато легше пережити розрив батьків. Дитині треба пояснити, що ніхто не винний в цій ситуації, що це було спільне рішення. Розвійте страхи своєї дитини, що вона не залишиться сама чи без уваги та любові другого з батьків. Дітям старшого віку, крім усього іншого, може бути важлива підтримка однолітка, не обмежуйте їх в цьому. Активне соціальне життя допоможе відволіктися від неприємних думок, підвищить самооцінку і не дасть замкнутися в собі. Але врахуйте, що не всім дітям може підійти цей шлях [4].

Висновки

Досліджуючи тему проблеми дітей після розлучення батьків ми дійшли до висновку, що проблеми соціалізації підлітка в сім'ях після розлучення свідчать, що сім'я є найважливішим джерелом розвитку і формування особистості дитини. Адже тут здійснюється формування дитини, залучення малюка до загальнолюдських цінностей. Завдяки батькам малеча вчиться розуміти, що її люблять, і сама виявляє любов до них. Почуття любові є необхідною умовою здорового душевного розвитку й рівноваги. Сім'я може виступати в якості як позитивного, так і негативного фактора розвитку. Позитивний вплив на розвиток полягає в тому, що тільки в умовах сімейного виховання формується повноцінна особистість дитини, і разом з тим ніякий інший соціальний інститут не може потенційно завдати стільки шкоди психічному розвитку дитини, наскільки це здатна зробити сім'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Крайг Г. Психология развития / Крайг Г. – СПб. : Питер, 2000. – 987 с.
2. Психологическая помощь детям в ситуации развода родителей [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=795300#text>
3. Грищенко Л. А. Дети, не оправдавшие ожиданий / Грищенко Л. А. – Свердловск : Изд-во Уральского университета, 1991. – 64 с.
4. Дети после развода родителей [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <https://mamochka-club.com/baby/vospitanie-detey/rekomendatsii-suprugam-vo-vremya-i-posle-razvoda.html>

Лабa Діана Сергіївна – студентка групи ЗПІ-18б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: labadiana@gmail.com.

Науковий керівник: **Прищак Микола Дем'янович** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Laba Diana Sergeevna – student of the ЗPI-18b group, Faculty of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: labadiana@gmail.com

Supervisor: **Pryschak Nicholas D.** – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.